

Мистецтвознавство

УДК 78.071.1:78.072"18/19"

Гедзь Олена Петрівна
здобувач Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв
helen270868@ukr.net

**КОМПОЗИТОР І МУЗИЧНИЙ КРИТИК МИКОЛА ШИПОВИЧ:
НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ**

Мета статті – вивчити архівні матеріали та представити різнобічну діяльність українського музичного критика і композитора кінця XIX – початку XX століття Миколи Шиповича. **Методологія** роботи полягає у застосуванні емпіричного, логічного методів дослідження для аналізу різнобічної діяльності М. Шиповича в зазначений період. **Наукова новизна** роботи визначається введенням до мистецтвознавчого обігу матеріалів архівних фондів видатного українського музичного критика та композитора кінця XIX – початку XX століття Миколи Шиповича, серед яких статті та музичні твори. Матеріали є джерелом дослідження багатогранної діяльності митця у галузі музичного мистецтва. **Висновки.** У композиторській творчості М. Шиповича представлені твори різних жанрів (симфонічні, духовні, камерно-вокальні, фортепіанні), які підтверджують їх генетико-типологічну нерозривність з європейськими процесами розвитку музичного мистецтва. Музично-критична діяльність М. Шиповича репрезентує спогади про виконавців, диригентів, композиторів кінця XIX – початку XX ст., що розкриває особливості формування української національної культури.

Ключові слова: Микола Шипович, українська музична культура, музично-критична діяльність, духовні твори, симфонічна поема.

Гедзь Елена Петровна, соискатель Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств
Композитор и музыкальный критик Николай Шипович: неизвестные страницы жизни и творчества

Цель статьи – изучить архивные материалы и представить всестороннюю деятельность украинского музыкального критика и композитора конца XIX – начала XX века Николая Антоновича Шиповича. **Методология** работы заключается в применении эмпирического и логического методов исследования для анализа всесторонней деятельности М. Шиповича в указанный период. **Научная новизна** работы определяется введением в историко-музыкальное обращение материалов архивных фондов выдающегося украинского музыкального критика и композитора конца XIX – начала XX века Николая Шиповича, среди которых статьи и музыкальные произведения. Материалы являются источником изучения многогранной деятельности композитора в сфере музыкального искусства. **Выводы.** В композиторском творчестве Н. Шиповича представлены произведения разных жанров (симфонические, духовные, камерно-вокальные, фортепианные), подтверждающие его генетико-типологическую неразрывность с европейскими процессами развития музыкального искусства. Музыкально-критическая деятельность Н. Шиповича репрезентует воспоминания об исполнителях, дирижерах, композиторах конца XIX – начала XX в., которые раскрывают особенности формирования украинской национальной культуры.

Ключевые слова: Николай Шипович, украинская музыкальная культура, музыкально-критическая деятельность, духовные произведения, симфоническая поема.

Gedz Olena, postgraduate of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts
Nikolai Shypovych, a Composer and Music Critic: Unknown Pages of the Life and Creativity

Purpose of Article. The purposes of the research are to trace the archival materials and to introduce a comprehensive activity of Nikolai Shypovych, a Ukrainian musical critic and composer of the late XIX – early XX centuries. **Methodology.** The methodology of work is using of empirical, general logic research methods to analyse the full activity of M. Shypovych in the mentioned period. **Scientific novelty.** Scientific novelty of the work is defined by the embedding of archives materials of Nikolai Shypovych, the famous Ukrainian musical critic and composer of the late XIX – early XX century (including articles and musical works) into art history inversion. The materials are source for studying of the composer's multifaceted activities in the field of musical art. **Conclusions.** The works of different genres are represented in composition' creativity of N. Shypovych (symphonic, spiritual, chamber-vocal, piano), confirming his genetic links with the European process of development of musical art. The musical-critical activity of N. Shypovych represented of memories about of performers, conductors, composers of the late XIX – early XX century, which reveal the formation of peculiarities of Ukrainian national culture.

Keywords: Nikolai Shypovych, Ukrainian musical culture, musical-critical activity, spiritual works, symphonic poem.

На початку XXI століття вивчення архівних матеріалів складають перспективний напрям наукових досліджень. Саме в часи національного відродження відбулося утвердження українського національного мистецтва, що формувалося під впливами європейської музичної культури та російської музики. Саме в цей час українське музичне мистецтво продемонструвало світу власну національну ідентичність, зробивши всесвітньо відомими імена плеяди українських композиторів вищезначеного періоду, які створили мистецькі шедеври в усіх музичних жанрах. Тому надзвичайно актуальною є робота сучасних дослідників у відновленні фактів музичного життя України того періоду та відродження втрачених музичних творів маловідомих українських композиторів.

У дисертаціях та монографіях І. Жданько, Н. Сікорської та А. Тормахова досліджуються тенденції (проблеми) поступового переходу українського музичного мистецтва від романтичних традицій до модернових течій. Глибокий аналіз формування українського національного мистецтва під впливом європейської музики здійснюється у працях українських мистецтвознавців (Л. Архімович, Л. Кияновська, Л. Корній, С. Павлишин).

Метою даної статті є вивчення творчості українського музичного критика і композитора М. Шиповича з метою повернення його музично-критичної та композиторської спадщини в сучасне українське мистецтвознавство.

Складність і неоднозначність історичного періоду, в який змушена була жити і працювати плеяда видатних українських композиторів, зумовила багатогранність їх творчої та громадської діяльності. До числа таких особистостей можна віднести О. Кошиця, М. Леонтовича, О. Нижанківського, Л. Ревуцького, Я. Степового, К. Стеценка, які сформувалися під впливом творчості М. Лисенка. В свою чергу, ці композитори стали взірцем для наслідування для інших представників українського музичного мистецтва, які, можливо, не залишили масштабного та різнобічного творчого спадку, але у їхньому творчому доробку можна знайти справжні перли, які необхідно зберегти в українській музичній історії. Загальні тенденції розвитку музичного мистецтва України початку XX століття яскраво відстежуються у доробку М. Васильєва-Святошенка, Г. Давидовського, С. Дрімцова, М. Тутковського, М. Шиповича, Ф. Якименка, Ю. Яновського та ін.

Непересічною, яскравою особистістю, яка привертає увагу своєю багатогранною діяльністю на зламі століть є Микола Шипович. Він працював у різних галузях мистецтва та науки: композитор, музичний критик, мистецтвознавець, дослідник у галузі образотворчого мистецтва та математики.

Микола Шипович народився в Одесі 1 вересня 1881 року. Видатний критик і композитор мав аристократичне походження. Його мати Марія Іванівна була представницею княжого роду Починських [5, 103]. Враховуючи виняткову генетику, музичне обдарування маленького Миколи проявилось дуже рано: абсолютний слух в будь-якому регістрі фортепіано та будь-якого інструмента. З ініціативи матері він співав у церковному хорі. З ранніх років М. Шипович вмів і любив імпровізувати на фортепіано, мав чудово розвинену мелодичну та гармонічну пам'ять, підбирав на слух твори різних композиторів абсолютно точно. Маючи ліричний тенор, в молоді роки неперевершено грав на віолончелі і співав [5, 114].

Свою музичну освіту М. Шипович здобув у Київському музичному училищі композитора М. Тутковського (клас віолончелі), де він також пройшов всі музично-теоретичні дисципліни. Цей навчальний заклад на початку століття насправді був одним з найкращих у Києві. Високий професійний рівень фахової підготовки, який забезпечило навчання у М. Тутковського стало поштовхом до музично-критичної та композиторської діяльності.

Отримуючи музичну освіту, у 1912 році М. Шипович закінчив юридичний факультет Київського Університету, де прослухав курси філософії, психології, образотворчого мистецтва і фізики (кольорознавство). Вже з 1913 року він вів науково-дослідну роботу в галузі старовинного українського і російського образотворчого мистецтва. Згодом М. Шипович залишив у рукописах роботи "Роль кольору в малярстві" та "До проблеми кольору в архітектурі". Класик українського образотворчого мистецтва, художник В. Касіян висловив думку, що саме Миколі Шиповичу належить "пріоритет постанови питання про закон просторового розходження кольорових плям, що має застосування у творчій практиці живопису та архітектури" [5, 109]. В галузі математики М. Шипович залишив вісім праць по теорії чисел. Але сучасникам М. Шипович був відомий в першу чергу як музичний критик та композитор, бо залишив найбільш вагомий спадок для вивчення.

Музично-критична діяльність М. Шиповича була пріоритетною в його житті. Перші музично-критичні статті М. Шиповича з'явилися у київських газетах і журналах у 1907 році. Вже в 25-річному віці він став відомим, авторитетним професіоналом, думка якого вважалася вагомою і безапеляційною. Не зважаючи на всі геополітичні зміни, які відбулися на українських землях, аж до 1934 року М. Шипович безперервно продовжував писати музично-критичні статті, завдяки чому сьогодні ми можемо простежити розвиток музичного мистецтва України того періоду.

Не можна не зазначити, що вся родина Шиповичів була творчою: дружина Раїса Данилівна була поетесою, син Костянтин та донька Олена стали музикантами. Ім'я Миколи Шиповича та членів його родини досить часто зустрічаються на довоєнних афішах, у мистецьких журналах та газетах дореволюційного, післяреволюційного та довоєнного радянського періоду.

На початку XX століття у будинку Шиповичей збирались поети, музиканти, художники: Ф. Шалляпін, Д. Смирнов, Г. Беклемішев, К. Михайлов, О. Вертинський, інженер Є. Патон та інші. Тут точилися запеклі дискусії та обговорювалися мистецькі проблеми.

Кожного разу М. Шипович ретельно аналізував стан музичної справи в Києві, з сезону в сезон досліджував репертуар театрів, відстежував професійне зростання виконавців та диригентів, підмічав нові таланти, створюючи їм репутацію, та відкривав сучасникам новий погляд на творчість багатьох європейських та російських композиторів всіх часів. Це рецензії на виступи в Києві О. Скрябіна, С. Рахманінова, О. Глазунова, К. Шимановського, Ф. Шалляпіна, Г. Нейгауза, Я. Хейфіца, Л. Штейнберга, М. Малька, Й. Турчинського та ін., а також на прем'єри опер, що були поставлені на київській сцені, тощо. Їх близько трьохсот і всі вони відзначаються глибиною думки, високим професіоналізмом.

Глибокий, вдумливий аналіз творчості деяких композиторів, зроблений М. Шиповичем, розкриває особистість кожного з митців і залишається цікавою в наш час. У музикознавчому доробку критика М. Шиповича знаходимо статті, присвячені О. Глазунову, в яких М. Шипович розглядає творчу стихію композитора – симфонію [3, 101], геніальному піаністу та видатному музичному діячеві М. Рубінштейну, якого критик називає "насадителем на Русі європейської музичної школи". В одному з нарисів образ Ф. Листа розкривається в усіх іпостасях: піаніста, диригента, композитора, музичного

письменника, першого і найглибшого інтерпретатора фортепіанних творів Л. Бетховена, завзятого пропагандиста творів своїх сучасників (Вагнера, Берліоза, Шумана), які тоді нікого не цікавили, творця школи оригінального фортепіанного стилю та форми "симфонічної поеми" і загалом, програмної музики поруч з Берліозом. Докладні статті М. Шипович присвятив творчості Дж. Верді, В.-А. Моцарта, М. Мусоргського, Ж. Рамо, П. Чайковського, Й. Штрауса.

Композитор Л. Ревуцький згадував, що через перо М. Шиповича пройшло все музичне життя Києва того часу: опери, симфонічні та камерні концерти. "Він був одним з видатних критиків, з глибокою принциповістю, обізнаністю і смаком, сприяв підвищенню художнього рівня виконавців і розвитку музичної культури" [6, 1].

Висока професійність та неупередженість М. Шиповича як музичного критика виділяє його серед інших його колег. Наприклад, наприкінці XIX століття постійним музичним кореспондентом київських газет "Киевлянин", "Зоря", "Киевское слово", "Киевская газета" та ін. був музичний критик В. Чечотт. Його музично-естетичні погляди спиралися на позиції нової російської музичної школи ("Могучої кучки"). У своїх публікаціях він завжди із захопленням писав про творчість російських композиторів М. Мусоргського, О. Бородіна, М. Римського-Корсакова, але недооцінював оперний доробок П. Чайковського. Досить скептично В. Чечотт ставився і до української музики. Газета "Киевлянин", з якою співробітничав В. Чечотт, мала реакційне спрямування, відзначалася шовіністичною спрямованістю та дотримувалася позицій російської влади щодо української культури. Це простежується зокрема у статтях та рецензіях, в яких йдеться про композиторську творчість М. Лисенка [1, 147].

Що ж стосується рецензій М. Шиповича, то можна впевнено сказати, що він був пропагандистом музичного мистецтва без меж, без кордонів, без політичної упередженості. Його статті та рецензії на театральні вистави, концерти, вечори на сторінках газет "Театральная газета", "Киевский листок", "Последние новости", журналу "Киевский театральный курьер" створили картину музичного життя початку XX століття.

Особливу увагу звертає М. Шипович на концерти, в яких звучать твори українських композиторів. Так, аналізуючи симфонічний концерт імператорського російського музичного товариства під керівництвом Глієра за участю В. Пухальського, М. Шипович відзначає, що у його програму увійшли твори виключно київських композиторів: симфонія – f – moll Є. Ріба, танці з опери "Буйний вітер" М. Тутковського, ф – п концерт D – moll В. Пухальського, симфонічна поема "Сіреї" Р. Глієра, антракт до 4-ї дії опери "Тарас Бульба" М. Лисенка. Дуже детально критик аналізує кожен твір [3, 68]. Відзначає важливість появи в 1919 році симфонічного оркестру ім. М. В. Лисенка.

Непересічну зацікавленість критик виявляє до творчості польських композиторів, а в статтях про камерну музику аналізує твори Ф. Шопена, І. Подеревського, М. Карловича, Л. Ружицького, С. Монюшко [3, 121].

Звертає увагу М. Шипович на музичний модернізм, який все більш наполегливо проявляється в музичному мистецтві на початку століття. Він присвячує статті яскравим виступам Павла Коханського і Карла Шимановського, про якого критик зазначає, що ці імена впевнено стоять в ряду польських модерністів [3, 92].

Звичайно, М. Шипович захоплювався творчістю геніальних сучасників, які приїздили з гастролями до Києва. У його відгуках можемо знайти оцінку виступам С. Рахманінова, Ф. Шаляпіна, Ф. Крейслера, О. Скрябіна та ін. Подібні рецензії на виступи геніальних та талановитих сучасників-музикантів під час гастролей у Києві нагадують філософські роздуми, а їх перелік доволі об'ємний і захоплюючий.

Про популярність М. Шиповича як композитора та його творів свідчить наступна цитата сучасника: "Слід відзначити співака Когута, який з почуттям передав глибину настрою романсу "Дума", твір талановитого відомого композитора М. Шиповича" [6, 2].

Композиторська діяльність М. Шиповича у більшості присвячена камерно-вокальній творчості. Донька композитора зберегла і передала до бібліотечних фондів сімнадцять романсів М. Шиповича на слова М. Альстера, В. Гусева, М. Лермонтова, С. Лугачева, С. Маковського, П. Тулуба, А. Сліпцова, Д. Цензора та на власні слова композитора. Переважна більшість його вокальних та фортепіанних творів була надрукована в 1910 році у видавництві чеського підприємця Г. І. Йіндржишека, який був постачальником Імператорського Російського Музичного Товариства і мав представництва у Москві, Петербурзі, Катеринославі, Ростові, Воронежі, Харкові, Одесі, популяризуючи творчість українських композиторів. Особливим успіхом користувалися романси: "Дума", "Сон", "Весною", "Біля моря", останній з яких М. Шипович присвятив Ф. Шаляпіну.

Романси композитора за тематикою дуже різноманітні: філософська тематика світоустрою відстежується у романсах на власні слова М. Шиповича "Дума", "Біля моря", а також "Зоряне небо" (на сл. В. Гусева). Абсолютно контрастними за настроєм виглядають оптимістична "Орлина пісня" (сл. Д. Цензора) і романси "В дорозі" (на сл. Лугачова), "Восени" (сл. С. Маковського), в яких відчувається величезна душевна туга. Тепла лірика та почуття світлої надії відчувається у романсі "Зрозумій!", написаному на власні слова.

У переліку інструментальних творів можемо побачити симфонічну поему "Фавн", симфонічну картину "Ліс вночі", скерцо для фортепіано, вальс B – moll, вальс Cіs – moll, вальс "Серед нас" для фортепіано, а також три п'єси для фортепіано: "Легкість", "Тяжкість", "Отруєний вальс". Микола Шипович мав чудове відчуття тембрового колориту оркестрової партитури, тому його оркестрові твори відзначалися тонкою імпресіоністичною образністю.

Симфонічні поеми "Фавн" та "Ліс вночі" за життя композитора неодноразово виконувалися та користувались великою популярністю. В симфонічній poemі "Фавн" М. Шипович відтворює яскравий міфологічний образ одного з найдавніших божеств римських часів. Грецький Пан та римський Фавн ототожнювалися в давні часи – вони обидва вважалися покровителями отар, пастухів та лісових істот. Згідно з міфами, Фавн був також провісником людської долі. Звернення до Фавна у вигляді молитви можемо знайти у творах поета "золотого віку" римської літератури Квінта Горація [2].

Необхідно зазначити, що М.Шипович не першим звернувся до цього міфологічного образу. Прем'єра симфонічної поеми Клода Дебюссі "Післяполудневий відпочинок фавна" відбулася ще в 1894 році у Парижі. Вона стала першим справжнім успіхом композитора і досконало продемонструвала його імпресіоністський стиль. В 1912 році симфонічна поема Клода Дебюссі стала музичним супроводом одноактного балету, який був представлений трупою Дягілева. Твір "Фавн" М. Шиповича звучав лише у програмах симфонічних концертів в Києві. І у творчості М. Шиповича і для К. Дебюссі симфонічна поема, присвячена міфологічній істоті (Фавну), були першими творами у симфонічному жанрі. Так М. Шипович ніби продовжив тему К. Дебюссі, проявивши риси стилю, започаткованого французьким композитором. На партитурі симфонічної поеми М. Шиповича рукою автора зроблено напис: "Танец олицетворенной природы" (симфонічний силует). Вступом до твору стали рядки:

В ажуре лунных бликов, в узоре теней дремлющих дерев

Одиноко танцует это странное, тоскующее существо – дитя чащи лесов.

Для К. Дебюссі улюбленим тембровим поєднанням було поєднання арфи та флейти. Для музичного імпресіонізму воно стало майже символічним. Не відходячи від традицій, М. Шипович зберіг цей "дуєт" в своїй симфонічній poemі. Виконується твір зменшеним розміром класичного оркестру.

У музично-критичному доробку М. Шиповича неодноразово зустрічаються рецензії на концерти духовної музики. Ознайомившись з ними, можна зробити висновок, що подібні зібрання не були в Києві рідкістю, мали змістовну програму і користувалися популярністю у киян. Серед творів, що виконувалися у подібних концертах, можна зустріти творіння А.Аренського,

Д. Бортнянського, А. Веделя, Ш. Гуно, В. Каліннікова, Ц. Кюї, К. Стеценка та українські народні релігійні канти. Тож М. Шипович був завжди небайдужим до духовної музики у якості критика, саме тому робив спроби писати власні твори на духовну тематику. Невідомо, в який саме період життя М. Шипович написав духовні твори, адже чимало важких моментів довелося пережити композитору, які могли б змусити звернутися до Всевишнього.

Серед духовних творів М. Шиповича, які знаходяться в архівах, збереглися хори "Милість миру", "Прекрасні на горах стопи благовісника", "Коли біда жахлива", "Славте творця", "Ви пальми принесіть" [4, 1].

Один з хорів, що носить назву "Милість миру", продовжує хорову православну традицію, яка отримала розвиток з XVIII століття і поповнює чималий перелік творів з цією назвою, які є, зазвичай, частиною літургії. Асоціації виникає чимало: це твори М. Березовського, А. Веделя, О. Кошиця, М. Вериківського, М. Гайворонського, П. Демущького, П. Козицького, М. Леонтовича. За правилами євхаристійних молитов у піснеспіві відбувається звернення до всіх осіб Святої Трійці. В інших хорах: "Прекрасні на горах стопи благовісника", "Славте творця", "Ви пальми принесіть" Господь прославляється, звеличується. Ці твори несуть позитивний, світлий посил до вищих сил. І лише у творі "Коли біда жахлива" йдеться про покаєння грішників, звернення до Христа у важкі часи долі. Всі хори мають чотириголосний виклад.

Отже, у творчості М. Шиповича розкривається складність внутрішнього світу індивідуальності та суперечливості особи. Найяскравіше це відчувається у камерно-вокальній творчості. У симфонічних творах можна відстежити вплив імпресіонізму. Наявність у доробку М. Шиповича романтичних стильових рис стало характерною ознакою творчості композитора, якому властиві суб'єктивно-ліричні начала.

Отже, Микола Шипович – один з талановитих композиторів та музичних критиків кінця XIX – початку XX століття. В його творчому доробку чимало яскравої музики, написаної в різних музичних жанрах. Однак музикознавчий аналіз його творів відсутній, що становить перспективу для наукової роботи в цьому напрямку. В музично-критичному доробку та композиторській спадщині М. Шиповича чітко відстежується розвиток музичної культури у центральному регіоні України та спільні тенденції, пов'язані із взаємовпливом і взаємозбагаченням української музики та музичної культури інших європейських країн.

Література

1. Корній Л.П. Історія української музики XIX ст. (ч.III) / Л.П. Корній. – Київ – Нью-Йорк: вид. Коць М.П., 2001. – 474с.
2. Словник античної міфології. – Ізборник / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/slovmyth/slovmy10.htm>.
3. Центральний Державний архів-музей літератури і мистецтва м. Київ (ЦДАМЛМ України) Ф.6. Шиповичі – українські музичні діячі: Микола Антонович – композитор і мистецтвознавець; Костянтин Миколайович – композитор; Олена Миколаївна – композитор, піаніст; Раїса Данилівна – поетеса і педагог. 1880 -1991 рр. оп. 1. Спр 5 Статті та рецензії на театральні вистави, концерти, вечори. 1900 – 1916 рр., 349 арк.
4. Центральний Державний архів-музей літератури і мистецтва м. Київ (ЦДАМЛМ України) Ф.6. Шиповичі – українські музичні діячі: Микола Антонович – композитор і мистецтвознавець; Костянтин Миколайович – композитор; Олена Миколаївна – композитор, піаніст; Раїса Данилівна – поетеса і педагог. 1880-1991 рр. оп. 1. Спр. 13 Перелік творів. Брошура "Супутник музиканта". б/д., 62 арк.

5. Центральный Государственный архив – музей литературы и искусства м. Киев (ЦДАМЛМ України) Ф. 6. Шиповичі – українські музичні діячі: Микола Антонович – композитор і мистецтвознавець; Костянтин Миколайович – композитор; Олена Миколаївна – композитор, піаніст; Раїса Данилівна – поетеса і педагог. 1880 -1991 рр. оп. 1. Спр. 16 Автобіографія. Біографічні записи. 1942, 1960 -1970-і рр., 114 арк.

6. Центральный Государственный архив-музей литературы и искусства м. Киев (ЦДАМЛМ України) Ф.6. Шиповичі – українські музичні діячі: Микола Антонович – композитор і мистецтвознавець; Костянтин Миколайович – композитор; Олена Миколаївна – композитор, піаніст; Раїса Данилівна – поетеса і педагог. 1880 -1991 рр. оп. 1. Спр. 23 Кубишкін В., Кузик В. "Батько і син". Стаття про родину Шиповичів. Статті, в яких згадується ім'я Шиповича М.А. 1912, 1938, 1991 рр., 3 арк.

References

1. Kornii, L.P.(2001). History of Ukrainian music of the nineteenth century. (Ch.III) Kyiv – New – York:Kots M.P [in Ukrainian].

2. Dictionary of antique mythology. Miscellany. Retrieved from <http://litopys.org.ua/slovmyth/slovmyth10.htm> [in Ukrainian].

3. Central State Archives – Museum of Literature and Art. Kyiv (Ukraine CSAMLA) F.6. The Shypovyches, Ukrainian musical figures: Nicholas A. – a composer and a critic; Konstantin – a composer; Elena – a composer and pianist; Raisa Danylivna – a poet and pedagogue. 1880 -1991's. Anagraph 1. File 5 Articles and reviews of theater performances, concerts, parties. 1900 – 1916's [in Ukrainian].

4. Central State Archives – Museum of Literature and Art. Kyiv (Ukraine CSAMLA) F.6. Shypovychi – Ukrainian musical figures: Nicholas A. – composer and critic; Konstantin – composer; Elena – composer, pianist; Raisa Danylivna – poet and pedagogue. 1880 -1991's. Anagraph 1. File 13 The list of works. Brochure "Satellite musician." n.d. [in Ukrainian].

5. Central State Archives – Museum of Literature and Art. Kyiv (Ukraine CSAMLA) F.6. Shypovychi – Ukrainian musical figures: Nicholas A. – composer and critic; Konstantin – composer; Elena – composer, pianist; Raisa Danylivna – poet and pedagogue. 1880 -1991's. Anagraph 1. File 16 Autobiography. Biographical notes. 1942 -1970 1960 s's. [in Ukrainian].

6. Central State Archives – Museum of Literature and Art. Kyiv (Ukraine CSAMLA) F.6. Shypovychi – Ukrainian musical figures: Nicholas A. – composer and critic; Konstantin – composer; Elena – composer, pianist; Raisa Danylivna – poet and pedagogue. 1880 -1991's. Anagraph 1. File 23 Kubyshekin V., V. Kuzyk "Father and Son". Article the Shypovyches. Articles that mention the Shypovych M.A.. 1912, 1938, 1991 s's. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.02.2017 р.

УДК 793.3

Захарова Валентина Анатоліївна
аспірантка Київського університету
культури і мистецтв
aspirantura-knukim@ukr.net

ЖІНОЧІ ОБРАЗИ В БАЛЕТІ ЯК ФОРМА ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ

Мета – з'ясування сутності та особливостей розкриття жіночого художнього образу в балетних спектаклях. **Методологія** роботи ґрунтується на аналітичному методі, який передбачає вивчення образів, створених жінками-актрисами, і виявлення теми вистави, що народжується в їх виконавстві. **Наукова новизна** полягає в з'ясуванні сутності та особливостей розкриття жіночого художнього образу в балетних спектаклях. Зокрема, відзначено, що мистецтво балету фіксує особливості культури в певну культурно-історичну епоху за допомогою художніх засобів, пластичної мови й самої балетної вистави. Художній образ визначено як форму художнього мислення, відображення об'єктивної дійсності. Наведено приклади балетних спектаклів, в яких візуальні жіночі образи відображають реальність під певним кутом зору, пропонують ідеали і зразки для наслідування. Зроблено **висновок**, що жіночі образи, створювані в балетних виставах, стають формою тлумачення й освоєння світу з позиції певного естетичного ідеалу.

Ключові слова: художній образ, жіночі образи в балетних спектаклях, постановка, балет, балетмейстер.

Захарова Валентина Анатольевна, аспирантка Киевского национального университета культуры и искусств

Женские образы в балете как форма художественного мышления

Цель – выяснение сущности и особенностей раскрытия женского художественного образа в балетных спектаклях. **Методология** работы основывается на аналитическом методе, предусматривающем изучение образов, созданных женщинами-актрисами, и выявление темы спектакля, который рождается в их исполнительстве. **Научная новизна** работы заключается в выяснении сущности и особенностей раскрытия женского художественного образа в балетных спектаклях. В частности, отмечено, что искусство балета фиксирует особенности культуры в определенную культурно-историческую эпоху с помощью художественных средств, пластического языка и самого балетного спектакля. Художественный образ определен как форма художественного мышления, форма отражения объективной действительности. Приведены примеры балетных спектаклей, в которых визуальные женские образы отражают реальность под определенным углом зрения, предлагают идеалы и образцы для подражания. Сделан **вывод**, что женские образы, создаваемые в балетных спектаклях, становятся формой толкования и освоения мира с позиции определенного эстетического идеала.

Ключевые слова: художественный образ, женские образы в балетных спектаклях, балет, постановка, балетмейстер.